

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/4/2025
Identifikačné číslo spisu:	1114210086
Dátum vydania rozhodnutia:	25.06.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Gabriela Klenková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:1114210086.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ J. D., narodeného XX. J. XXXX, Y. W., J.. N.. Š. Č.. XXX/XX, 2/ P. D., narodenej XX. D. XXXX, Y. W.Á., J. Č.. X/X, zastúpených spoločnosťou Advokátska kancelária JUDr. Jakub Mandelík, s. r. o., Bratislava, Záhradnícka 4836/51, IČO: 47 234 318, proti žalovanej KOMUNÁLNA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group, Bratislava, Štefánikova 17, IČO: 31 595 545, zastúpenej spoločnosťou Advokátska kancelária Legal Cases s.r.o., Dunajská Streda, Alžbetínske námestie 328, IČO: 36 720 097, o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Mestskom súde Bratislava IV pod sp. zn. B1-10C/67/2014, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 31. októbra 2019 sp. zn. 3Co/244/2018, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 31. októbra 2019 sp. zn. 3Co//244/2018 v zmeňujúcom výroku o zamietnutí žaloby žalobcov 1/ a 2/ nad sumu 10 000 eur z titulu náhrady nemajetkovej ujmy každému z nich, v potvrdzujúcom výroku o zamietnutí žaloby vo zvyšku a v súvisiacom výroku o trovách konania z r u š u j e a v e c m u v r o z s a h u z r u š e n i a v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e.

Uznesenie Mestského súdu Bratislava IV č. k. B1-10C/67/2014-585 z 23. mája 2024 z r u š u j e.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava I (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom č. k. 10C/67/2014-354 z 28. februára 2018 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi 1/ z titulu náhrady nemajetkovej ujmy sumu 35 000 eur a vo zvyšku žalobu zamietol; uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyni 2/ z titulu náhrady nemajetkovej ujmy sumu 35 000 eur a vo zvyšku žalobu zamietol; stranám sporu nepriznal nárok na náhradu trov konania. Opravným uznesením č. k. 10C/67/2014-503 z 28. júla 2021 opravil obchodné meno žalovanej.

1.1. Právne vec posúdil v súlade s ustanoveniami § 1 ods. 1 a 2, § 4 ods. 2 písm. a), § 15 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za prevádzku motorových vozidiel (ďalej len „zákon č. 381/2001 Z. z.“), § 11, § 13 Občianskeho zákonníka, § 6 zákona č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní obetí poškodených násilnými trestnými činmi v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 215/2006 Z. z.“) a následne uviedol, že námietku nedostatku pasívnej vecnej legitimácie

nepovažoval za dôvodnú. Žalovaná je poisťovňou, v ktorej bolo povinné zmluvné poistenie motorového vozidla spoločnosti ZANOTRANS s. r. o., ktorá skutočnosť nebola medzi stranami sporu sporná, v dôsledku prevádzky, ktorého došlo k usmrteniu syna žalobcov. Pasívna vecná legitímácia žalovanej vyplýva z ustanovenia § 4 ods. 2 písm. a) v spojení s § 15 zákona č. 381/2001 Z. z., s poukazom na právny názor vyslovený v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/168/2009 z 20. apríla 2011, ako aj na ostatné rozhodnutia uvedené v odôvodnení, na ktoré sa žalovaná odvolávala, ktoré boli prekonané rozsudkami Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor EÚ“) vo veci C-22/12, C-277/12, nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. III. ÚS 666/2016- 36 z 11. októbra 2016 (bod 22), ako aj rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6MCdo/1/2016 z 31. júla 2017 (bod 23), z ktorých odôvodnení vyplýva, že poisťovňa je pasívne vecne legitimovaným subjektom v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy, ktorú uplatňujú pozostali po obeti dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla, ktorá sa stala 27. januára 2016, v dôsledku ktorej zahynul syn žalobcov, nebohý R. D..

1.2. Následne súd prvej inštancie poukázal na výklad tzv. motorových smerníc a posudzovanie pojmu škoda na základe eurokonformného výkladu s poukazom na judikatúru Súdneho dvora EÚ, ako aj najvyšších súdnych autorít ustálil, že náhrada nemajetkovej ujmy je jednou z náhrad krytých povinným zmluvným poistením. Pod pojmom ujma na zdraví je potrebné zaradiť aj ujmu, ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo, uplatniteľné v danom spore, ktorá bola spôsobená zásahom do osobnej integrity osoby, čo zahŕňa fyzickú, ako aj psychickú traumu. Náhrady nemajetkovej ujmy sa okrem obetí škôd môžu domáhať aj ich pozostali, pretože to únieové právo nevylučuje. V tejto súvislosti podotkol, že ustanovenia týkajúce sa náhrady nemajetkovej ujmy patria do časti Občianskeho zákonníka, ktorá sa týka zásahu do ochrany osobnosti (§ 11 a nasl.) a ktorá je nezávislá od časti, týkajúcej sa zodpovednosti za škodu v pravom slova zmysle (§ 415 a nasl. Občianskeho zákonníka). Zodpovednosť poisteného za spôsobenie dopravnej nehody a usmrtenie syna žalobcov vznikla na základe dopravnej nehody a má okrem trestnoprávnej, aj občianskoprávnu povahu, vplýva aj na poskytnutie náhrady nemajetkovej ujmy pozostalým - žalobcom 1/a 2/. Súd prvej inštancie po zhodnotení výsledkov vykonaného dokazovania a pri posudzovaní primeranosti výšky uplatnenej náhrady nemajetkovej ujmy považoval za primeranú výšku náhrady v rozsahu 35 000 eur pre každého zo žalobcov, s prihliadnutím na obsah ich skutkových vyjadrení, výpovedí svedkov, ktorými mal preukázanú značnú citovú väzbu žalobcov ako rodičov voči zosnulému synovi. Zohľadnil všetky okolnosti prípadu, vrátane vážnosti a trvania následkov takejto traumy. Považoval za preukázané, že žalobcovia mali s nebohým synom veľmi silný emotívny vzťah založený na porozumení a láske. Smrť syna ich poznamenala trvalo negatívne, ktorí v dôsledku dopravnej nehody stratou syna utrpeli ujmu na svojich osobnostných právach. Boli dotknuté ich práva na rodinný život a súkromie, stratili možnosť viesť rodinný a súkromný život so svojim synom a prežívať s ním pozitívne, aj prípadné negatívne stránky života. Zásah do ich osobnostných práv spôsobil vinník dopravnej nehody a to vodič pri výkone jeho pracovných povinností, čo bolo preukázané výsluchom H. U., ako aj svedkov R. M., N. Q., konateľov zamestnávateľa vodiča. Dopravná nehoda bola spôsobená nákladným motorovým vozidlom, ktoré bolo povinne zmluvne poistené u žalovanej. Žalobcovia v konaní nepreukázali, že by tragická smrť ich syna zanechala následky fatálneho charakteru spočívajúce, napr. v závažnom a neodstrániteľnom zhoršení ich zdravotného stavu, v preukázateľne negatívnej trvalej duševnej traume, preto v prevyšujúcej časti uplatneného nároku vo výške 75 000 eur pre každého z nich, považoval uplatnenú sumu nad priznanú výšku 35 000 eur za zjavne neprimeranú. O nároku na náhradu trov konania rozhodol v súlade s ustanovením § 255 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 31. októbra 2019 sp. zn. 3Co/244/2018 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej vyhovujúcej časti, o povinnosti žalovanej zaplatiť žalobcovi 1/ sumu 10 000 eur a žalobkyni 2/ sumu 10 000 eur potvrdil a vo zvyšnej napadnutej vyhovujúcej časti rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalobu žalobcov 1/ a 2/ zamietol; v napadnutej zamietavej časti rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Žalobcom 1/ a 2/ priznal proti žalovanej plný nárok na náhradu trov konania. Opravným uznesením č. k. 3Co/244/2018-506 z 30. septembra 2021 č. 506), opravil obchodné meno žalovanej v súlade s ustanovením § 224 CSP.

2.1. V odôvodnení uviedol, že po preskúmaní napadnutého rozhodnutie a na základe viazanosti zisteným skutkovým stavom súdom prvej inštancie dospel k záveru, že odvolanie žalobcov proti zamietavému výroku nie je dôvodné, odvolanie žalovanej, proti vyhovujúcej časti rozsudku je čiastočne dôvodné. Stotožnil sa s posúdením otázky pasívnej vecnej legitímácie súdom prvej inštancie s konštatovaním, že žalovaná v odvolaní viac-menej zopakovala rovnaké argumenty, ktoré prezentovala už v konaní pred súdom prvej inštancie, s ktorými sa súd prvej inštancie dôsledne a dostatočne vysporiadal, preto s posúdením tejto námietky sa odvolací súd stotožnil a odkázal na odôvodnenie napadnutého rozhodnutia uvedené v bodoch 25. až 36. odôvodnenia rozhodnutia súdu prvej inštancie.

2.2. Následne v rámci vysporiadania sa s odvolacími námietkami, odvolací súd citujúc ustanovenia § 1 ods. 1 a 2, § 4 ods. 2 písm. a), § 15 ods. 1 a 2 zákona č. 381/2001 Z. z., ako aj § 13 Občianskeho zákonníka dôvodil, že sa stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, že pri výklade pojmu škoda pre účely zákona č. 381/2001 Z. z. je nutné vychádzať z chápania škody nielen ako majetkovej, ale aj nemajetkovej. Zároveň platí, že pokiaľ vnútroštátne (slovenské) právo pri dopravných nehodách upravuje zodpovednosť poisteného v dvoch právnych inštitútoch, a to v inštitúte zodpovednosti za škodu a v inštitúte zodpovednosti za neoprávnený zásah do osobnostných práv, musia byť oba tieto druhy zodpovednosti predmetom poistného krytia (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 6Cdo/143/2017 z 27. februára 2018, sp. zn. 6MCdo/1/2016 z 31. júla 2017). Z uvedených rozhodnutí najvyššej súdnej inštancie vyplýva právny záver, že pojem škoda je pre účely zákona č. 381/2001 Z. z. potrebné vykladať eurokonformne, pretože citovaný zákon bol výsledkom transpozície smerníc Európskej Únie, nahradených smernicou Európskeho parlamentu a Rady zo 16. septembra 2009, č. 2009/103/ES. Hoci táto smernica nedefinuje pojem škoda, z jej textu je zrejmé, že používa slovné spojenie „utrpenie ujmy alebo škody“, „akákoľvek ujma alebo škoda“ alebo „akákoľvek škoda“, z čoho najvyšší súd vyvodil, že komunitárne právo chápe škodu ako majetkovú, aj nemajetkovú ujmu, resp. za ujmu považuje škodu majetkovú aj nemajetkovú. Oba prezentované názory Najvyššieho súdu Slovenskej republiky nadväzovali na stanoviská vyslovené ústavným súdom v uznesení, sp. zn. III. ÚS 666/2016 z 11. októbra 2016, sp. zn. I. ÚS 474/2016 zo 17. augusta 2016, v ktorých ústavný súd zdôraznil, že hoci Súdny dvor EÚ nie je oprávnený vykladať ustanovenia vnútroštátneho práva, je zjavné, že ako vnútroštátne právo Českej republiky, tak aj vnútroštátne právo Slovenskej republiky prostredníctvom konkrétnych ustanovení Občianskeho zákonníka umožňuje blízkym osobám, obetí usmrtených pri dopravných nehodách priznať náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá má byť krytá z povinného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel. Prihliadal na samotný účel povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, zohľadňujúc skutočnosť, že neoprávnený zásah do osobnosti fyzickej osoby bol vyvolaný prevádzkou motorového vozidla, v súvislosti s ktorou vzniknutá zodpovednosť za spôsobené škody je predmetom povinného zmluvného poistenia podľa zákona č. 381/2001 Z. z. V nadväznosti na uvedené konštatoval, že vyššie uvedené stanoviská predstavujú novo formulovaný právny názor v otázke posudzovania náhrady nemajetkovej ujmy z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel. Na základe uvedeného uzavrel, že pokiaľ usmrtenie pri dopravnej nehode vyvoláva nielen občianskoprávnu zodpovednosť za škodu v zmysle ustanovenia § 444 Občianskeho zákonníka, ale aj občianskoprávnu zodpovednosť za neoprávnený zásah do osobnostných práv, musí byť aj táto ujma predmetom poistného krytia podľa zákona č. 381/2001 Z. z. Navyše v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 8/2018, bol publikovaný judikát v znení právnej vety: „V spore o náhradu takejto ujmy je poisťovňa pasívne legitimovaná“ (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 6MCdo/1/2016 z 31. júla 2017). Z uvedeného teda vyplýva, že odvolací súd nepovažoval námietku žalovanej ohľadne nedostatku jej pasívnej vecnej legitímácie za opodstatnenú, ktorá súdom prvej inštancie bola správne posúdená.

2.3. Odvolací súd zároveň konštatoval správne zistenie neoprávneného zásahu do osobnostnej sféry žalobcov, konkrétne do ich práva na súkromie a rodinný život, ktorý dosiahol takú intenzitu, že bolo dôvodné priznanie relutárnej náhrady. Skutočnosť, že smrť blízkej osoby pozostaleho príbuzného v dôsledku prevádzky motorového vozidla, ktorá nebola zavinená touto blízkou osobou, ani pozostalým príbuzným, za podmienok obdobných prejednávanej veci, predstavuje neoprávnený zásah do práva

fyzickej osoby na súkromný a rodinný život, bola totiž opakovane vyslovená v rámci ustálenej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (napr. sp. zn. 1Cdo/77/2009 z 27. októbra 2010, sp. zn. 5Cdo/265/2009 zo 17. februára 2011, sp. zn. 2Cdo/194/2011 z 27. novembra 2012).

2.4. Pri úvahách o výške náhrady nemajetkovej ujmy, zohľadniac kritériá vyplývajúce z ustanovenia § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka, a to závažnosť nemajetkovej ujmy a okolností, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti došlo, však odvolací súd dospel na rozdiel od súdu prvej inštancie k záveru, že za primerané odškodnenie treba považovať nemajetkovú ujmu v sume 10 000 eur pre každého zo žalobcov. Pri svojej úvahe o ustálení adekvátnej náhrady za zásah do osobnostných práv žalobcov, odvolací súd vychádzal zo zisteného skutkového stavu súdom prvej inštancie, ktorý považoval za zistený v potrebnom rozsahu a správny. Syn žalobcov zomrel vo veku 24 rokov v dôsledku tragickej dopravnej nehody, ktorú sám nespôsobil, nakoľko vinnikom bol vodič H. U., ktorý bol za uvedený skutok v trestnom konaní uznaný vinným a potrestaný trestom odňatia slobody, podmiennečne odloženým, ktorú okolnosť možno pritom považovať za určitú formu satisfakcie. Odvolací súd prihliadal na skutočnosť, že žalobcovia stratili syna vo veku, kedy sú medzi rodičmi a deťmi vytvorené silné citové väzby, pričom tento vzťah bol umocnený tým, že zomrelý syn žil so žalobkyňou 2/ v spoločnej domácnosti. I keď žalobca 1/ po rozvode manželstva so žalobkyňou 2/, si založil vlastnú rodinu, naďalej udržiaval s nebohým synom intenzívny kontakt, pomáhal mu v pohostinskom zariadení. Žalobcovia neboli na synovi finančne závislí, ani inak odkázaní, boli plne sebestační, pričom intenzita ich vzťahu bola primeraná veku zomrelého a žalobcov, nebola ničím zvláštna, ani výnimočná z hľadiska obsahu a spôsobu, intenzity trávenia spoločného času, záľub, dovoleníek, a pod. Všetky uvedené skutkové okolnosti odvolací súd zhodnotil, a to i vo vzťahu k všeobecne zdieľaným predstavám o spravodlivosti tak, aby priznaná relatívna náhrada bola porovnateľná so sumami priznanými v iných, v skutkovo obdobných veciach, na ktoré poukázal. Za spravodlivú preto považoval priznanú náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 10 000 eur pre každého zo žalobcov, ako primeranú kompenzáciu za neočakávanú a náhlu stratu syna. K argumentácii žalobcov ohľadne sumy ľudského života vyčíslenej Výskumným ústavom dopravným, a. s. Žilina v hodnote 332 144 eur, ako aj ohľadne finančnej čiastky ustálenej metodikou Najvyššieho súdu Českej republiky v sume okolo 10 000 000 Kč, odvolací súd uviedol, že nemohol zohľadňovať, ani nezohľadňoval osobitosti toho - ktorého prípadu, preto ani priznaná náhrada nemôže byť vnímaná ako základ pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v danom prípade. Vzhľadom na vyššie uvedené následne odvolací súd potvrdil napadnutý rozsudok vo vyhovujúcej časti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy v rozsahu 10 000 eur pre každého zo žalobcov v súlade s ustanovením § 387 ods. 1 CSP a vo zvyšnej vyhovujúcej časti zmenil napadnutý vyhovujúci výrok v súlade s ustanovením § 388 CSP a žalobu ako nedôvodnú zamietol; vo výroku o zamietnutí žaloby vo zvyšnej časti potvrdil rozsudok ako vecne správny (§ 387 ods. 1 CSP).

2.5. O nároku na náhradu trov celého konania odvolací súd rozhodol v súlade s ustanovením § 396 ods. 2 v spojení s § 262 ods. 1 CSP a zásadou úspechu žalobcov v plnom rozsahu (§ 255 ods. 1 CSP). Na rozdiel od súdu prvej inštancie, ktorý pochybil pri posúdení pomeru úspechu a neúspechu strán v spore, odvolací súd konštatoval, že žalobcovia 1/ a 2/ boli plne procesne úspešní, preto im vznikol nárok na náhradu trov celého konania, pričom základná sadzba tarifnej odmeny advokáta sa vypočíta z výšky súdom priznaného plnenia.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu a to proti zmeňujúcemu výroku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti nad sumu 10 000 eur a v potvrdzujúcom výroku o zamietnutí žaloby vo zvyšku, podali dovolanie žalobcovia (ďalej len „dovolatelia“), ktorého prípustnosť vyvodzovali z ustanovenia § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. b) CSP. V súvislosti s namietaným nesprávnym procesným postupom súdu namietali nepreskúmateľnosť odôvodnenia napadnutého rozhodnutia z dôvodu, že podľa ich názoru, sa odvolací súd náležite nevysporiadal s otázkou výšky peňažnej satisfakcie tak, aby bola zo strany žalobcov vnímaná ako spravodlivá a primeraná. Podľa dovolateľov bolo povinnosťou odvolacieho súdu sa dostatočným spôsobom vysporiadať s argumentáciou žalobcov, aby dôvody pre zníženie náhrady, resp. potvrdenia rozhodnutia boli jasné, zrozumiteľné a dostatočne konkrétne. V tejto súvislosti poukázali na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 736/2016 z 5. decembra 2017 a zároveň uviedli, že síce

stanovenie výšky náhrady je vecou voľnej úvahy súdu, táto úvaha musí byť odôvodnená a musí mať svoj základ v zistenom skutkovom stave, čo z namietaného rozhodnutia nepovažovali za zrejmé. V tejto súvislosti zároveň namietali, že odvolací súd nezopakoval dokazovanie v súvislosti s určením výšky nemajetkovej ujmy, pričom na rozdiel od súdu prvej inštancie nebol v priamom kontakte so žalobcami, s vinníkom dopravnej nehody a so svedkami. Výtikli odvolaciemu súdu, že náležite neodôvodnil ako pri rozhodovaní o výške priznanej náhrady nemajetkovej ujmy zohľadnil princíp proporcionality, keď porovnával čiastky náhrady nemajetkovej ujmy v iných prípadoch, nielen v obdobných, ale aj v ďalších nesúvisiacich s úmrtím, a či priznaná náhrada vo výške 10 000 eur má byť spravodlivou kompenzáciou. S poukazom na článok 1 ods. 1 vety prvej dohovoru je aj právo na kvalitné súdne konanie, ktoré musí byť zabezpečené množstvom inštitucionálnych a procesných prvkov. Okrem iného, toto právo zahŕňa aj povinnosť súdu zaoberať sa účinne všetkými námietkami, argumentmi a návrhmi na dokazovanie s podmienkou, že tieto majú význam pre rozhodnutie vo veci samej. Zároveň zahŕňa aj právo strany sporu na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkové otázky, majúce pre vec podstatný význam (III. ÚS 119/03, II. ÚS 85/06, II. ÚS 383/06, IV. ÚS 115/03).

3.1. V súvislosti s uplatneným dovolacím dôvodom v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP, dovolatelia argumentovali tým, že v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu zatiaľ nebola vyriešená právna otázka, týkajúca sa výšky náhrady nemajetkovej ujmy, založenej na skutkovom stave, ktorý je predmetom sporu, čo zapríčiňuje nejednotný prístup všeobecných súdov k určeniu jej konkrétnej sumy. Kým po rozsudku Súdneho dvora EÚ sp. zn. C-22/12 z 24. októbra 2013 vo veci Katarína Haasová proti Rastislavovi Petříkovi a Blanke Holingovej, rozhodovacia prax všeobecných súdov a ústavného súdu prešla v otázke pasívnej vecnej legitímácie komerčných poisťovní turbulentným obdobím, nakoniec s pozitívnym výsledkom pre poistených a osôb poškodených dopravnou nehodou. V súčasnosti je pred rozhodovaciu činnosť slovenských súdov nastolený ďalší problém a to výška náhrady nemajetkovej ujmy. Podľa ich názoru je nevyhnutné, aby sa Najvyšší súd Slovenskej republiky zaoberal zachovaním zásady primeranosti pri priznávaní peňažnej satisfakcie, preto vymedzili právne otázky, a to aké hľadiská treba mať na zreteli pri stanovení výšky náhrady nemajetkovej ujmy hradenej zo zákona č. 381/2001 Z. z. za duševné útrapy, spôsobené pozostalým, za narušenie ich emocionálnych vzťahov, za zásah do ich súkromného rodinného života v súvislosti s usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode, na ktorej musia súdy rozhodujúce o tomto nároku prihliadať (i); majú sa zohľadňovať pri určení výšky náhrady nemajetkovej ujmy hradenej z povinného zmluvného poistenia aj majetkové pomery škodcu/poisteného (ii); má sa zohľadňovať pri rozhodovaní o výške náhrady nemajetkovej ujmy hradenej z povinného zmluvného poistenia náhrada priznávaná na základe iných hmotnoprávnych predpisov, upravujúcich odškodňovanie sekundárnych obetí (iii); čo má pozostalým odčiniť, resp. akú funkciu plní náhrada priznávaná v súlade s ustanovením § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka pri usmrtení blízkej osoby (iv). Pokiaľ by dovolací súd dospel k záveru, že tieto právne otázky už boli zodpovedané jeho rozhodovacou činnosťou, je možné ich analogicky použiť na konania o náhradu nemajetkovej ujmy hradenej z povinného poistenia, dovolatelia boli toho názoru, že doteraz nebola zodpovedaná právna otázka konkrétneho rozsahu náhrady a to, akú náhradu nemajetkovej ujmy modifikovateľnú zákonnými a judikatúrnymi kritériami, je možné považovať v prípade najbližších osôb (manžel, rodičia, deti) za základnú čiastku za zásah do osobnostných práv a za znehodnotenie citových vzťahov medzi pozostalými a usmrtenou osobou pri dopravnej nehode (v). V nadväznosti na uvedené sa dovolatelia domnievali, že odvolací súd síce správne aplikoval príslušnú právnu normu, avšak nesprávne aplikoval na zistený skutkový stav, pretože jej výška nie je založená na objektívnych a rozumných dôvodoch. V tejto súvislosti ďalej dôvodili, že odvolací súd zohľadnil iba citové väzby rodičov k synovi, pričom výšku náhrady po právnej stránke komplexne neposudzoval v súvislosti s ďalšími okolnosťami. Na porovnanie poukázali na výšky náhrad nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí, v súlade so zásadou primeranosti náhrady nemajetkovej ujmy aj v kontexte s ďalšími právnymi predpismi upravujúcimi obdobnú problematiku a rozhodovaciu prax všeobecných súdov, a to pri ktorých úhradu realizuje štátny orgán určený zákonom, a to za smrť v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania - manžel/ka 46 485,40 eura; za smrť v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania - nezaopatrené dieťa 23 242,70 eura; za smrť v dôsledku násilného trestného činu - 50-násobok minimálnej mzdy 26 000 eur. Zároveň podotkli, že uvedené sumy vyjadrujú len základný rámec, prostredníctvom ktorého Slovenská

republika plní svoj pozitívny (sociálny) záväzok voči občanovi. Nepovažovali za správne, aby v súkromnoprávnom vzťahu sa náhrada nemajetkovej ujmy nepribližovala ani ku hranici súm, ktoré uhrádza štát pozostalým osobám. Pri úhradách, ktoré realizujú komerčné poisťovne, či zodpovedná súkromná osoba, sú stanovené náhrady v súvislosti so zanedbaním zdravotnej starostlivosti v rozsahu 30 000 do 100 000 eur, pri dopravných nehodách od 20 000 do 33 500 eur. Zároveň dovolatelia poukázali na hierarchiu odškodnení s tým, že je nevyhnutné prihliadať aj na právne závery kreované Ústavným súdom Slovenskej republiky v náleze z 5. decembra 2017 sp. zn. III. ÚS 288/2017, ktorý bol publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 46/2017, z ktorého relevantnú časť citovali v znení „pri určovaní sumy nemajetkovej ujmy, musia všeobecné sudy zároveň zohľadňovať vlastnú rozhodovaciu činnosť, a teda v súlade s princípom rovnosti rozhodovať v porovnateľných veciach rovnako, v judikatúre by tak mal existovať vzťah priamej úmernosti medzi závažnosťou ujmy a výškou priznanej náhrady“. V nadväznosti na uvedené poukázali na inú obdobnú vec toho istého odvolacieho senátu, v ktorom konaní bola priznaná náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 16 000 eur. Vzhľadom na zjavný nepomer priznaných súm, je potom legitímna otázka, v čom je doživotná trauma spôsobená žalobcom menej závažná, že si vyžadovala priznanie nižšej náhrady. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Framipek s. r. o. a AGRORACIO Senica a. s. proti Slovenskej republike priznal sťažujúcim sa obchodným spoločnostiam za vzniknuté prierahy náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 7 300 eur a 6 400 eur, t. j. takmer porovnateľnú v prípade žalobcov. Napokon dovolatelia poukázali na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 21. novembra 2017 sp. zn. III. ÚS 289/2017 publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 43/2017, z ktorého vyplýva, „že postoj všeobecných súdov vyznačujúci sa odlišnosťou prístupu k prejednávanej veci, ktoré sú v podstate identické, bez toho, aby svoj odklon odôvodnili, je prejavom svojvôle, ktorá odporuje základnému princípu materiálneho právneho štátu“. Podľa ich názoru odvolací súd takto nepostupoval, neprihliadal na náhradu iných závažných prípadoch, pričom z pohľadu hierarchie nemôže obstať odôvodnenie sumy 10 000 eur. Nepostačujúca výška náhrady degraduje hodnotu nerušeného rodinného života a dôveru žalobcov v spravodlivé rozhodnutie vo veci samej. Podľa názoru dovolateľov pri úvahách o odškodnení, mal odvolací súd prihliadať aj na čiastky priznávané za telesné (duševné) zranenia podľa sadzieb bodového ohodnotenia uvedeného v zákone č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia v znení neskorších predpisov v rozmedzí od 260 až 1 300 bodov za položku č. 255 vážne duševné poruchy, vzniknuté pôsobením otrasných zážitkov alebo iných nepriaznivých psychologických činiteľov a tiesnivých situácií, kedy by následne vznikol poškodenému (žalobcom) pri hodnote bodov vo výške 20,26 eura nárok na náhradu škody na zdraví v sume od 5 268 eur do 26 338 eur. Je preto nepochybné, že neočakávaným úmrtím syna žalobcov došlo k širšiemu zásahu, nielen k poškodeniu ich zdravotnej sféry. V závere akcentovali, že peňažné plnenie pre každého zo žalobcov vo výške 10 000 eur nepokrýva poškodenie duševného zdravia a zároveň zničenie morálneho, citového a sociálneho puta žalobcov s nebohým synom, ako aj ich traumy zapríčinené do budúcnosti. Napokon poukázali na rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 25Cdo 894/2018 z 19. septembra 2018, Rc 85/2019, z ktorého relevantnú časť citovali s tým, že zdôraznili, že 20-násobok priemernej hrubej mesačnej nominálnej mzdy má byť dolnou hranicou, od ktorej má súdna prax odvíjať výšku náhrady a nie limitom, kde by sa mala úvaha o výške satisfakcie skončiť. Napokon dovolatelia v závere podotkli, že vzhľadom na ich argumentáciu by mal Najvyšší súd Slovenskej republiky stanoviť kritéria, aby rozhodovacia prax vedela pružne reagovať na akúkoľvek kauzu súkromnoprávných subjektov a podľa závažnosti zásahu stanoviť náhradu nemajetkovej ujmy spôsobeným následkom s poukazom aj na nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 2844/14 z 22. decembra 2015 podľa ktorého „strata blízkej osoby, najmä dieťaťa, je pre väčšinu ľudí tou najväčšou stratou, s ňou sa môže v živote stretnúť a je pre neho ťažko pochopiteľné, že v niektorých prípadoch z hľadiska menej závažných, dosahujú čiastky peňažnej satisfakcie v porovnateľnej úrovni s náhradami za nemajetkovú ujmu spôsobenú úmrtím blízkeho. Takúto nemajetkovú ujmu pociťujú pozatíni veľmi ťažko a to viac naliehavo sa javí potreba, aby výška náhrady bola z pohľadu žalobcu spravodlivo stanovená.“ Suma 10 000 eur nezohľadňuje trvalú, nezvratnú a závažnú ujmu u žalobcov, nedokáže reparovať stratu dieťaťa, preto podľa dovolateľov vyznieva dehonestujúco a necitlivo. Z uvedených dôvodov navrhli zrušiť napadnuté rozhodnutie a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu nesúhlasila s uplatneným dovolacím dôvodom v zmysle § 420 písm. f) CSP. Uviedla, že výška nemajetkovej ujmy závisela od úvahy súdu a bolo vecou odvolacieho súdu, či sa s úvahou súdu prvej inštancie o primeranosti priznanej výšky stotožní. Odôvodnenie napadnutého rozhodnutia považovala za dostatočné, v rámci ktorého sa odvolací súd s argumentáciou dovolateľov vysporiadal. K uplatnenému dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP poukázala na ustanovenie § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka, ktoré nelimituje súd pri priznávaní rozsahu náhrady nemajetkovej ujmy. Posúdenie okolností ponecháva na úvahu súdu, ktorá musí spočívať na logických a legitímnych faktoch, pričom súdom priznaná výška je závislá od individuality každého prípadu. Z tohto dôvodu výška priznanej náhrady nie je otázkou právnou, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, na ktorú by sa vzťahoval dovolací dôvod uvedený v uvedenom ustanovení. Polemika dovolateľov o výške priznanej náhrady určenej súdom významovo nezodpovedá kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Z dôvodu, že dovolatelia nekonkretizovali žiadnu právnu otázku, ktorú mal súd nesprávne právne posúdiť, ani nevymedzili dovolací dôvod spôsobom uvedeným v zmysle ustanovenia § 432 ods. 1 a 2 CSP, považovala dovolanie v tejto časti za neprípustné. Navrhla dovolanie žalobcov ako nedôvodné zamietnuť. Podaním zo 17. júna 2012 doplnila vyjadrenie k dovolaniu žalobcov o stanovisko k porovnaniu náhrad nemajetkovej ujmy sekundárnych obetí. Podľa jej názoru na priznávané náhrady pri smrti v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, nie je možné prihliadať a to z dôvodu, že konkrétna výška odškodnenia nevychádza z okolností usmrtenia, intenzity zásahu do osobnej sféry, ale výlučne z toho, akú sumu zomrelý do sociálneho systému zaplatil, teda aký bol vymeriavací základ usmrtenej osoby. Taktiež porovnanie dovolateľov s výškou vyplatenej náhrady Sociálnou poisťovňou a výškou, ktorú by mala zaplatiť súkromná poisťovňa z povinného poistenia motorových vozidiel, považovala za neadekvátne a neporovnateľné. Porovnala príjmy Sociálnej poisťovne, z ktorého pozostalému manželovi vypláca odškodné, ktoré je neporovnateľne a desiatky násobne vyššie než príjem súkromnej poisťovne z povinného poistenia motorových vozidiel. Dôležitou a zásadnou námietkou žalovanou vo vzťahu k uplatňovaniu zákona č. 461/2003 Z. z. bola skutočnosť, že uvedený zákon vylučuje nároky rodičov, čo znamená, že žalobcom by žiaden nárok na odškodné Sociálnou poisťovňou nevznikol. V okolnostiach prípadu súd priznal žalobcom súhrne 20 000 eur, pričom priznania nároku Sociálnou poisťovňou by žalobcom 1/ a 2/ nárok vôbec nevznikol. Vo vzťahu k namietanej neprimeranosti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy následne žalovaná poukázala na rozhodnutie EŠLP Kontrová proti Slovenskej republike, ktorým bola priznaná náhrada nemajetkovej ujmy vo výške 25 000 eur za násilnú smrť oboch maloletých dcér poškodenej. Podľa názoru žalovanej, priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v sume po 10 000 eur je jasne a dostatočne zdôvodnené. Navyše, súd prvej inštancie pri rozhodovaní o výške poukázal aj na úpravu vyplývajúcu zo zákona č. 274/2017 Z. z., ktorá stanovuje pre obeť násilného trestného činu odškodnenie za nemajetkovú ujmu vo výške 25-násobku sumy mesačnej minimálnej mzdy, platnej na obdobie kalendárneho roka, v ktorom došlo k spáchaniu trestného činu, ak bola trestným činom spôsobená smrť. V okolnostiach danej veci by nemajetková ujma za násilné usmrtenie predstavovala sumu okolo 8 000 až 9 000 eur, pričom žalobcom bola priznaná suma 10 000 eur a nešlo o úmyselný zločin - násilnú trestnú činnosť, ale o dopravnú nehodu spôsobenú z nebanlivosti. V závere podotkla, že dovolatelia pri určení výšky nemajetkovej ujmy, nerozlišujú vôbec medzi násilnou smrťou obeť závažných trestných činov, kde sú pozatáli traumatizovaní násilnosťou a úmyselným konaním páchatel'ov a medzi smrťou spôsobenou neúmyselným konaním páchatel'a. V okolnostiach prípadu neúmyselným konaním človeka, ktorý neúmyselne spôsobil smrť, ktorého taktiež táto udalosť trvalo poznačila, pričom miera intenzity zásahu je nižšia v prípade nebanlivostného spôsobenia smrti ako v danej veci, než v prípade zodpovednosti za spáchanie úmyselného násilného trestného činu, ktorá v prípade definície obeť násilného trestného činu vyžaduje úmyselné zavinenie, čo poškodeného stigmatizuje omnoho viac. V závere akcentovala, že súdy k tejto otázke už zaujali jasný právny názor a zhodne uvádzajú, že výška nemajetkovej ujmy v peniazoch nie je náhradou za život, pretože žiadna suma súdom priznaná nie je dostatočná vzhľadom na spôsobenú ujmu na to, aby nahradila život človeka. Pri smrti blízkej osoby žiadna suma, ani vysoká ani nízka nemôže byť dostačujúcim ekvivalentným prostriedkom ochrany osobnosti. Argumenty dovolateľov preto navrhla odmietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením sp. zn. 6Cdo/16/2022 z 28. februára 2023 dovolanie odmietol; žalobcom 1/ a 2/ uložil povinnosť zaplatiť žalovanej náhradu trov

dovolacieho konania, o výške ktorej rozhodne súd prvej inštancie. Nálezom sp. zn. III. ÚS 372/2023-36 z 21. novembra 2024 ústavný súd rozhodol, že uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/16/2022 z 28. februára 2023 bolo porušené základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“); zrušil uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/16/2022 z 28. februára 2023 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Ústavný súd sa nestotožnil s názorom najvyššieho súdu v posúdení vymedzených otázok ako skutkových, týkajúcich sa zohľadnenia, či jedným z kritérií sú aj majetkové pomery škodcu a či je potrebné do úvahy vziať aj náhradu priznávanú na základe iných právnych predpisov, ktoré upravujú obdobnú problematiku (napr. zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, alebo zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) a rozhodovaciu prax všeobecných súdov vo vzťahu k sekundárnym obetiam. K uvedenému poznamenal, že pokiaľ by žalobcovia namietali hodnotenie vykonaného dokazovania, teda konkrétne závery odvolacieho súdu vo vzťahu ku konkrétnym kritériám, ktoré určil odvolací súd ako podstatné pre posúdenie veci, skutočne by išlo o otázku skutkovú. Pokiaľ však namietali nie hodnotenie týchto kritérií, ale to, či vôbec mali byť tieto kritériá zohľadnené, potom nejde o otázku skutkovú, ale o otázku právnu. Napokon sa žalobcovia domáhali, aby najvyšší súd určil základnú čiastku modifikovateľnú zákonnými a judikatórnymi kritériami za zásah do osobnostných práv a za zhodnotenie citových vzťahov medzi pozostalými a usmrtenou blízkou osobou pri dopravnej nehode (body 16 až 19 odôvodnenia). V kontexte uvedeného ústavný súd na záver dodal, že rozhodovanie o výške náhrady nemajetkovej ujmy, spôsobenej pozostalým usmrtením ich príbuzného, patrí do pravidelnej agendy civilných súdov. Hoci jednotlivé prípady vykazujú určitú mieru konkrétnosti, keďže každý smrťou narušený rodinný vzťah má svoje individuálne prvky, v zásade ide o pravidelné a veľmi podobné prípady nemajetkovej povahy, a nie je dôvod, aby tieto ujmy boli odškodňované rádomo odlišnými peňažnými čiastkami.

6. Najvyšší súd ako súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (ďalej len „dovolací súd“, § 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, viazaný vysloveným právnym názorom ústavného súdu v súlade s ustanovením § 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 314/2018 Z. z.“) v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie vo vzťahu k namietanému nesprávnemu právnemu posúdeniu je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

7. Dovolací súd viazaný vysloveným právnym názorom ústavného súdu z titulu kasačnej záväznosti, v rámci opätovného dovolacieho prieskumu, uprednostnil posúdenie namietaného nesprávneho právneho posúdenia v rámci uplatneného dovolacieho dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

8 Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

9. Podľa § 421 ods.1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom, rozhodovaná rozdielne.

10. Podľa § 432 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

11. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

12. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna, nie skutková. Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu, ako aj o otázku procesnoprávnu, ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení. Na to, aby na základe dovolania podaného podľa uvedeného ustanovenia mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 432 ods. 1 CSP), musia byť najskôr splnené predpoklady prípustnosti (vecnej prejednávateľnosti) dovolania, zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 431 až § 435 CSP. K posúdeniu dôvodnosti dovolania a teda vecnej správnosti napadnutého rozhodnutia, či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení, môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania.

13. Dovolací súd posudzujúci prípustnosť dovolacieho dôvodu uplatneného podľa § 421 ods. 1 CSP v súlade s § 432 CSP v spojení s § 124 CSP (I. ÚS 51/2020), v snahe autenticky porozumieť textu dovolania (IV. ÚS 15/2021, I. ÚS 115/2020, I. ÚS 336/2019) dospel k záveru, že dovolanie je procesne prípustné. V rámci namietaného nesprávneho právneho posúdenia sa následne zaoberal uplatnenou argumentáciou dovolateľov vo vzťahu k nastoleným otázkam.

14. Podľa § 11 Občianskeho zákonníka fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.

15. Podľa § 13 ods. 1 až 3 Občianskeho zákonníka fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jeho osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby mu bolo dané primerané zadosťučinenie. Pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie podľa odseku 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jeho vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Výšku náhrady podľa odseku 2 určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo.

16. Podľa § 427 ods. 1 Občianskeho zákonníka fyzické a právnické osoby vykonávajúce dopravu zodpovedajú za škodu vyvolanú osobitnou povahou tejto prevádzky.

17. Podľa § 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z. náhradu škody uhrádza poisťovateľ poškodenému. Poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi a je povinný tento nárok preukázať.

18. Účelom primeraného zadosťučinenia v peniazoch je poskytnúť dotknutému subjektu spravodlivé zmiernenie (satisfakciu) za neoprávnený zásah do nemajetkovej sféry. Pri určovaní výšky zadosťučinenia je dôležitým aspektom to, aby priznané zadosťučinenie odrážalo všeobecne zdieľané predstavy o spravodlivosti, so zachovaním aj zásady primeranosti (proporcionality) a to tak, aby všeobecné súdy zohľadňovali výšku priznaného zadosťučinenia v skutkovo podobných prípadoch. K vzniku občianskoprávnej zodpovednosti spôsobenej zásahom do osobnosti fyzickej osoby musia byť splnené zákonné predpoklady, ktorými sú existencia zásahu objektívne spôsobilého vyvolať nemajetkovú ujmu spočívajúcu v porušení alebo ohrození osobnosti fyzickej osoby v jej morálnej integrite. Musí ísť o neoprávnený zásah a medzi existenciou zásahu a vznikom nemajetkovej ujmy musí existovať príčinná súvislosť. Objektívnym kritériom posúdenia dôvodnosti priznania náhrady nemajetkovej ujmy v

peniazoch je zistenie, či by za konkrétnej situácie, za ktorej k neoprávnenému zásahu do osobnosti fyzickej osoby došlo, vzniknutú nemajetkovú ujmu vzhľadom na jej intenzitu, rozsah a trvanie ako závažnú pociťoval každý nachádzajúci sa na mieste a v postavení postihnutej fyzickej osoby. Základnými kritériami určenia výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch v dôsledku neoprávneného zásahu do práva na ochranu osobnosti sú závažnosť vzniknutej ujmy, ako i okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo, ktoré môžu byť významné tak u osoby postihnutej, ako aj u osoby, ktorá neoprávnený zásah spôsobila. Pri určení výšky náhrady nemajetkovej ujmy je potrebné vychádzať zo závažnosti vzniknutej ujmy (smrť blízkej osoby), ako aj z okolností, za ktorých k porušeniu práva došlo (zlyhanie ľudského faktora, vyslovenie ľútosti).

19. Z okolností preskúmvanej veci vyplýva, že žalobcovia sa v spore domáhali náhrady nemajetkovej ujmy každý v sume 75 000 eur voči žalovanej z titulu zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla zn. Renault Magnum 480 ECV: Q. XXX E. poisteného v čase dopravnej nehody dňa 27. januára 2014 u žalovanej poisťovne zmluvou č. 6800722404/72. V dôsledku dopravnej nehody utrpel závažné poranenie syn žalobcov R. D., ktorým v nemocnici dňa 28. januára 2014 podľahol. Vodič nákladného motorového vozidla H. U. bol rozsudkom Okresného súdu Senica č. k. 1T 122/2015-420 z 21. decembra 2015 s právoplatnosťou od 21. decembra 2015 uznaný vinným zo spáchania prečinu usmrtenia podľa § 149 ods. 1 a 2 písm. a) Trestného zákona, za ktorý skutok mu bol uložený trest odňatia slobody podľa § 149 ods. 2 Trestného zákona a použitia § 36 písm. j), písm. l) a písm. n) Trestného zákona a § 38 ods. 3 Trestného zákona v trvaní troch rokov, ktorý mu bol podmienene odložený podľa ustanovenia § 49 ods. 1 písm. a) Trestného zákona so skúšobnou dobou v trvaní štyroch rokov podľa § 50 ods. 1 Trestného zákona. Napadnutým rozhodnutím odvolací súd zmenil výšku priznanej náhrady nemajetkovej ujmy súdom prvej inštancie zo sumy 35 000 eur u každého zo žalobcov a za primeranú považoval sumu 10 000 eur u každého z nich. Na strane žalobcov zohľadnil stratu syna vo veku 24 rokov, ich vzájomný citový vzťah, ktorý bol umocnený tým, že nebohý žil so žalobkyňou 2/ v spoločnej domácnosti. Žalobca 1/ ako rodič taktiež bol v intenzívnom kontakte s nebohým synom, pomáhal mu v pohostinnom zariadení. Na strane žalobcov zohľadnil nenávratnú a neodstrániteľnú ujmu spôsobenú stratou blízkej osoby, v dôsledku ktorej žalobcovia stratili možnosť spoločne budovať úzke citové, sociálne a rodinné väzby, predstavujúce imanentnú súčasť práva na súkromie a rodinný život. Odvolací súd na rozdiel od súdu prvej inštancie však považoval za primeranú náhradu vo výške 10 000 eur pre každého zo žalobcov, preto napadnutý rozsudok zmenil a priznal im náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 10 000 eur každému z nich a v prevyšujúcej časti uplatneného nároku žalobu zamietol. Zároveň potvrdil napadnutý rozsudok vo výroku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcom rozsahu.

20. Z rozhodovacej praxe dovolacieho súdu vyplýva, že k otázke kritérií, ktoré je potrebné zohľadniť pri stanovení primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy dovolací súd v rozsudku z 30. októbra 2012 sp. zn. 4Cdo/139/2011 všeobecne uviedol, že „vychádzajúc z ustanovenia § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka pre určenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch súdom neustanovuje zákon žiadne medze. Uvedené zákonné ustanovenie však zakotvuje taxatívne dve kritériá a to závažnosť vzniknutej ujmy, čím závažnejšia je čo do svojej intenzity i svojho trvania, tým vyššia by mala byť aj čiastka peňažného zadosťučinenia a ďalej veľmi široko chápané okolnosti, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti fyzickej osoby došlo, pričom vždy musia byť zistené okolnosti nielen na strane pôvodcu zásahu, ale aj na strane postihnutej osoby, konkrétne napríklad, ak je daný podiel samotnej postihnutej osoby na priebehu činnosti pôvodcu vyúsťujúcej do neoprávneného zásahu. Druhé kritérium, okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo, je stanovené zámerne veľmi všeobecne tým, že by malo byť uplatnené vo vzťahu ako k postihnutej fyzickej osobe, tak k osobe, ktorá neoprávnený zásah spôsobila (napríklad či išlo na strane pôvodcu neoprávneného zásahu len o určitú ľahkú nedbanlivosť alebo naopak o úmysel). Tým je sledovaný cieľ, aby pri určení konkrétnej výšky peňažného zadosťučinenia bolo možné v rámci voľnej úvahy súdu, ktorá práve na tomto mieste dostáva veľký priestor, a v súlade s princípom spravodlivosti, pružne prihliadnuť na najrôznejšie momenty, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti fyzickej osoby došlo. Maximálna čiastka peňažného zadosťučinenia, ktorú môže súd priznať, je ohraničená výškou žalobcom požadovaného peňažného zadosťučinenia, ktorá musí byť zrejme zo žalobného návrhu“.

21. Najvyšší súd v uznesení z 11. februára 2011 sp. zn. 5Cdo/265/2009 k otázke priznania náhrady nemajetkovej ujmy uviedol, že „zásah do emocionálnej sféry fyzickej osoby, spôsobený protiprávnym konaním tretej osoby, následkom ktorého je úmrtie blízkej osoby, zakladá právo domáhať sa ochrany osobnosti podľa ustanovení Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti. Realizácia tejto ochrany je vo výlučnom záujme osôb, ktoré sú v takom úzkom vzťahu k postihnutej fyzickej osobe, že ochrana integrity jeho osobnosti aj po jeho smrti (tzv. postmortálna ochrana) je ich osobným záujmom; ide o najbližších príbuzných, a to manžela a deti, a ak ich niet, o rodičov. Ak medzi fyzickými osobami existujú sociálne, morálne, citové a kultúrne vzťahy vytvorené v rámci ich súkromného a rodinného života, môže porušením práva na život jednej z nich dôjsť k nedovolenému zásahu do práva na súkromie druhej z týchto osôb. Takýmto protiprávnym zásahom tretej osoby do práva na súkromie, resp. práva na rodinný život môže byť ďalšiemu účastníkovi vzťahu spôsobená taká ujma, ktorá mu čiastočne alebo úplne bráni naplno naplňať jeho citové potreby, t. j. nemajetková ujma postihujúca inú ako majetkovú sféru osobnosti, sféru osobnostnú, ku ktorej nepochybne patrí aj citová (emocionálna) ujma. Ak dôjde k smrti jedného z členov rodinného vzťahu, pozostalá osoba môže utrpieť citovú ujmu vo forme šoku, smútku zo straty blízkej osoby a takisto aj spoločenstva (vzťahu) s blízkou osobou“.

22. Ústavný súd v náleze z 5. decembra 2017, sp. zn. III. ÚS 288/2017 publikovanom v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 46/2017 judikoval právnu vetu v znení: „Pri určovaní sumy nemajetkovej ujmy musia všeobecné súdy zároveň zohľadňovať svoju vlastnú rozhodovaciu činnosť, a teda v súlade s princípom rovnosti rozhodovať v porovnateľných veciach rovnako a v ich judikatúre by tak mal existovať vzťah priamej úmernosti medzi závažnosťou ujmy a výškou priznanej náhrady.“

23. Nadväzujúc na uvedené dovolací súd konštatuje, že odvolací súd sa pri posudzovaní kritérií rozhodných pre určenie primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy dôsledne neriadil, ak nezohľadnil ustálenú rozhodovaciu prax, bez konkretizácie skutkových okolností v skutkovo podobných resp. odlišných veciach, nesprávne posúdil namietanú neprimeranú výšku priznanej náhrady nemajetkovej ujmy, pokiaľ poznajúc vlastnú rozhodovaciu prax, komparáciou priznanej výšky náhrady nemajetkovej ujmy s ustálenou rozhodovacou praxou, dospel k záveru o jej primeranosti vo výške 10 000 eur vo vzťahu k rodičom. Z rozhodovacej praxe dovolacieho súdu k otázke priznávaných náhrad nemajetkovej ujmy vyplýva vysoká rozdielnosť samotnej výšky jednotlivým pozostalým osobám, priznávanej súdmi nižších inštancií. U pozostalých rodičov z hľadiska ich vzťahu s blízkou osobou - dieťaťom možno konštatovať, že priznávané sumy sú v rozpätí od 15 000 eur do 25 000 a u súrodencov v rozpätí od 10 000 eur do 25 000 eur, samozrejme v závislosti od individuálnych skutkových okolností a závažnosti vzniknutej ujmy. Pre pozostalých rodičov strata dieťaťa predstavuje závažnú ujmu, ktorá znamená deštrukciu rodinného i osobného života, a tým porušenie čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovoru“). EŠLP v rozsudku z 21. júna 1988 vo veci Berrhab proti Holandsku konštatoval, že pojmu rodina, na ktorom je čl. 8 dohovoru založený vyplýva, že dieťa narodené z takéhoto zväzku je ipso iure súčasťou tohto vzťahu. Z toho dôvodu existuje už od narodenia a už vzhľadom na samotnú existenciu tejto skutočnosti medzi dieťaťom a jeho rodičmi zväzok rovnajúci sa „rodinnému životu“, dokonca aj vtedy, keď už rodičia neskôr spolu nežijú.

24. Z uvedeného dôvodu preto dovolací súd považoval namietané nesprávne právne posúdenie vo vzťahu k vymedzeniu otázky týkajúcej sa primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy modifikovateľnú zákonnými a judikatórnymi kritériami v prípade najbližších osôb (manžel, rodič, deti) za dôvodnú. Napadnutým rozhodnutím odvolacím súdom došlo k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP, v rozpore s čl. 2 Základných princípov CSP. V kontexte uvedeného dovolací súd len poznamenáva, že je viazaný iba vymedzením právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré dovolatelia považovali za nesprávne, nie však už určením, pod ktorý prípad prípustnosti riešenia táto otázka spadá. Takéto určenie významovo nespadá pod vymedzenie dovolacieho dôvodu v zmysle § 432 CSP (I. ÚS 51/2020).

25. Pri stanovení výšky náhrady nemajetkovej ujmy hradenej z povinného zmluvného poistenia za zásah

do súkromného a rodinného života v súvislosti s usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode a s tým spojenými duševnými útrapami, možno ustáliť, že jedných zo základných kritérií je miera intenzity vzťahu medzi obeťou dopravnej nehody a blízkymi príbuznými (pozostalými), ktorá je závislá od blízkosti a kvality ich vzájomného vzťahu, ktorý existoval pred zásahom a bol náhle pretrhnutý. Vzhľadom na vzniknutú ujmu subjektívneho charakteru, musí sa existencia a kvalita ich vzťahu a následnej ujmy vyvodíť z objektivizovaných okolností, ktorými sú príbuzenský vzťah, vek a zdravotný stav dotknutých osôb, existenčná závislosť teda majetková závislosť pozostalých na obeti dopravnej nehody, ako aj závislosť na pomoci, odkázanosti a starostlivosti, prípadne i poskytnutie inej než peňažnej satisfakcie. Náhrada nemajetkovej ujmy zo straty blízkej osoby by mala kompenzovať stratu v citovej, emocionálnej sfére a vyvážiť pocit bolesti a smútku. Právo na náhradu nemajetkovej ujmy je svojou povahou úzko spojené s osobou pozostalého, preto jeho cieľom je primerane vyvážiť, poprípade zmierniť nemajetkovú ujmu vzniknutú pozostalému v jeho osobnostnej sfére a odčiniť zásah do práva na budovanie a rozvíjanie rodinných vzťahov. Aplikčná prax považuje za nespornú a prioritnú satisfakčnú funkciu, spočívajúcu v zmiernení následkov zásahu, lebo nemajetkovú ujmu vo všeobecnosti nemožno exaktne stanoviť ako odškodnenie za vzniknutú ujmu. Nemala by však suplovať funkciu iných zodpovednostných mechanizmov zameraných na kompenzáciu strát v majetkovej sfére poškodených osôb. Podľa názoru dovolacieho súdu výška náhrady nemajetkovej ujmy hradenej z povinného zmluvného poistenia by nemala zohľadňovať odškodňovanie sekundárnych obetí na základe iných hmotnoprávných predpisov upravujúcich odškodnenie.

26. Vo vzťahu k otázke, či sa majú zohľadňovať pri určení výšky náhrady nemajetkovej ujmy hradenej z povinného zmluvného poistenia aj majetkové pomery škodcu (poisteného), dovolací súd uvádza, že výška náhrady nemajetkovej ujmy nie je závislá od solventnosti škodcu. V závislosti od konkrétnych individuálnych okolností veci je možné na strane škodcu zohľadniť napríklad jeho postoj ku škodovej udalosti, mieru a formu zavinenia. Postoj škodcu spočívajúci v prejavení ľútosti, náhrade škody, či v ospravedlnení môže podstatným spôsobom ovplyvniť vnímanie ujmy pozostalých, a naopak jeho ľahostajnosť, arogancia či vyjadrená bezcitnosť môže ujmu ešte prehľbiť.

27. Vzhľadom na uvedené dôvody odvolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu vymedzenom vo výrokovej časti tohto uznesenia zrušil v súlade s § 449 ods. 1 CSP a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

28. Podľa § 455 CSP ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu.

29. V ďalšom konaní bude úlohou odvolacieho súdu opätovne prejednať a rozhodnúť o podanom odvolaní žalobcov, s tým že pri posudzovaní primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy nad už právoplatne priznanú sumu 10 000 eur každému z nich, je potrebné zohľadniť okrem súdnou praxou ustálené kritéria náhrady (body 21 až 22), aj vlastnú rozhodovaciu prax v skutkovo obdobných veciach a teda v súlade s princípom rovnosti rozhodovať v porovnateľných veciach rovnako (body 23 a 24, 26; § 455 CSP).

30. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania a o trovách dovolacieho konania rozhodne odvolací súd v súlade s § 453 ods. 1 a 3 CSP.

31. Rozhodnutie bolo prijaté senátom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.